

Posudek k bakalářské práci Bereniky Kusové „Zkušenost dospívajících s jejich přirozenými mentory“

Předkládaná práce se věnuje zajímavému, v kontextu odborné literatury i současných trendů pedagogické psychologie a sociální práce relevantnímu tématu, problematice přirozeného mentoringu. Konkrétně se zaměřuje na charakteristiky osob, které se stávají přirozenými mentory, resp. jsou svými blízkými identifikováni jako mentoři. S oporou vlastní zkušenosti se zapojením do výzkumného projektu Encounter své vedoucí práce předkládá kolegyně Kusová bakalářskou práci, ve které se pokusila dílčím způsobem svoji zkušenost z reálného výzkumu i data z projektu Encounter vytěžit a zhodnotit.

Přehledová, teoretická část působí značně myšlenkově neuspořádaně. Zřejmě proto, že v úvodu bakalářské práce není jasně řečeno, jakým problémem se autorka ve své práci zabývá, co vlastně bude (v empirickém oddílu) zkoumat. Slibuje v úvodu práce, že „nastíní fenomén přirozeného mentoringu ve věkové skupině dospívajících od 11 do 16 let...“ (str. 10); „...(umožní) nahlédnout na vnímání a kvalitu přirozených mentorů...“ (str. 11). Nikde ale sama neoznačuje problém, předmět vlastního výzkumného zájmu. Z nadpisu práce by se dalo předpokládat, že výzkumným problémem práce je „zkušenost dospívajících s jejich přirozenými mentory“ ... O jakou zkušenost ale jde (jednorázovou v nějakém vybraném kontextu)? Jde opravdu o „zkušenost“, když empirická část zachycuje v podstatě popisné charakteristiky označené mladými lidmi za mentory? Ani struktura teoretické části čtenáři moc nepomůže porozumět, co je klíčovým tématem předkládané práce. Text teoretické části působí jako epizodické a myšlenkově neuspořádané a minimálně propojené sekvence. Na dvaceti stranách vedle sebe stojí šest samostatných kapitol o rozsahu 1 – 2 stran. Některé tyto minimalisticky zpracované kapitoly mají dokonce jednu podkapitolu (3.4.1., 3.6.1.), ta ale nemá pokračování v podkapitole (logicky) následující. Z hlediska předloženého obsahu kapitol s vyšší úrovní řazení (3.4. a 3. 6.) tak nedává vůbec smysl, aby byly tyto kapitoly vnitřně dále členěny. Nejvýraznější relevanci k tématu a obsahu předkládané práce má kapitola 3. 7., která je zpracovaná v rozsahu dvou stran a obsahuje skutečně relevantní materiál – tedy ve vztahu k následující empirické části relevantní. Škoda jen, že tato stěžejní kapitola neústí ve formulaci záměrů a cílů vlastního výzkumu autorky ani ve shrnutí toho podstatného, o co z odborné literatury se vlastní výzkumný počín autorky opíral. Terminologicky v teoretické části obtížně zpracovávám kapitolu „Charakter mentora“. Pojem charakter odkazuje v psychologii na soubor získaných relativně stabilních osobnostních vlastností určité osoby. Autorka zde ale zřetelně má na mysli spíše charakteristiky chování určitých osob (mentorů). Fakt, že autorka není terminologicky důsledná (ačkoliv předkládá v úvodu práce slovníček použitých pojmů) kombinovaný s tím, že autorka sama nespécifikuje, z jakých vědních oborů pro studium zvolené problematiky čerpá- komplikuje čtenáři porozumění předloženému materiálu.

Empirickou část posuzuji jako ještě výrazněji epizodicky a roztržitěně zpracovanou než je tomu u části teoretické. Bez respektu k obvyklým postupům ve strukturaci odborných prací publikujících empirický výzkum i bez respektu o obvyklému způsobu označování metodologických oddílů publikovaného výzkumu předkládá autorka text, ve kterém značně nesystematicky a rozporuplným způsobem prezentuje datový materiál, o jehož zpracování se v rámci bakalářské práce pokusila. Jen obtížně se bráním dojmu, že autorka nikdy neviděla a nečetla žádný odborný text/článek publikující výsledky výzkumu- což by ale bylo v ostrém rozporu s tím, co deklaruje citační prací v teoretickém oddílu. K empirické části bakalářské práce nabízím autorce i komisi pro obhajobu několik kritických připomínek, které by se dle mého názoru měly stát předmětem diskuse a rozpravy u obhajoby předkládané práce.

- Empirický oddíl není uveden formulací výzkumného záměru, cílů zamýšleného výzkumu ani nenabízí výzkumné otázky, které by pomohly porozumět logice a záměrům i postupům provedeného výzkumu. Tedy nejen porozumět záměrům předkládané studie, ale i zhodnotit zvolený přístup a metodologii a procedury jako relevantní a přiléhavé.
- Autorka uvádí, že pro vlastní práci byl „...zvolen výzkumný design kvalitativního výzkumu a nasbíraná data byla vyhodnocena pomocí obsahové analýzy. Metody zahrnovaly participativní výzkumný přístup zaměřený na děti...“ Bez citačních odkazů a dalšího porozumění plného vysvětlení tak konstatuje něco, co na dalších stranách práce . zejména oddíl Výsledky výzkumu- v podstatě popírá. I jen pouhým okem je zřetelné, že postupy zpracování výzkumných dat nemají charakter obvyklý pro kvalitativní výzkum. V převažující míře autorka pracuje s využitím nástrojů a procedur kvantitativního a popisného výzkumu.
- Z kapitoly 2. bakalářské práce je zřetelné, že předkládaný výzkum vznikl v rámci řešení širšího výzkumného záměru vedoucí práce (projekt Encounter). Autorka sama ale tomuto faktu nevěnuje v empirické části žádnou pozornost, neobjasňuje a nekonkretizuje vztah vlastní studie k rámujičím výzkumu. Neupřesňuje a neuvádí, v čem je metodika a záměry jejího výzkumu jedinečná, v čem třeba navazuje na rámujičí výzkum nebo v čem zjištění rámujičího výzkumu rozvíjí a doplňuje. Zkrátka myšlenkový, předmětný ani metodologický vztah projektu Encounter a vlastního bakalářského projektu kolegyně Kusové není zřejmý.
- výzkumném souboru/vzorku hovoří autorka jako o vzorku participantů výzkumu (tomu opravdu nerozumím). I přesto, že výzkumného vzorku věnuje samostatnou (jakkoliv originálně nazvanou kapitolu), otázce tvorby výzkumného souboru se pak věnuje i v kapitole Sběr dat.
- Metodologii a procedury vlastního výzkumu považují na nedostatečně popsane a vysvětlené. Stěžejnímu materiálu pro získání empirických dat (autorka hovoří o dotazníku), jsou věnovány jen dva odstavce v oddílu a samotný nástroj je přiložen v příloze. Bez dalšího vysvětlení a objasnění není a nemůže být čtenáři vůbec jasné, kdo a proč a jak tento „dotazník“ sestavil a co a proč z celého materiálu, který zpracování všech získaných/vyplněných odpovědí slibuje, autorka vybírá.
- V oddíle Analýza dat autorka deklaruje uplatnění obsahové analýzy (kvalitativní výzkumné strategie) a to i přesto, že tématizuje „reprezentativnost“ a v následující kapitole „výsledky výzkumu“ podává veskrze deskriptivní a kvantifikující přehledy zpracování výzkumných dat. Proč by výsledkem obsahové analýzy s prvky participativního výzkumu měl být právě popis věkové a genderové struktury mi opravdu není jasné. Stejně tak mi není jasné, co z kapitoly 4.6. popisuje nebo charakterizuje „zkušenosti dospívajících s jejich přirozenými mentory“ (viz název předkládané práce).
- Poslední mé kritická poznámka se týká jazyka, jakým je v kap. 4. 6. zacházeno, či spíše diskursu, který je zde uplatňován. Autorka na několik místech píše, že „dospívající ... (si své mentory) volili“ (např. str. 30). Po přečtení obsahu předkládané práce mám spíše za to, že participující studenti a žáci si nikoho nevolili, ale na podkladě promyšlené evokace přemýšleli, kdo je /mohl by v jejich životě být tím, komu badatelé říkali „mentor“. Volit (vybírat) je přece něco úplně jiného než rozumět/chápat význam nějakého slova a tou přiřadit vhodný reprezentující příklad.

Celkově hodnotím formu, obsah a koneckonců i rozsah zpracování předkládané práce jako ne zcela dostačující nárokům na kvalitu absolventských prací studentů programu SHV FHS UK. Kvalita jazykového, formálního (ve smyslu respektujícího vybraný obor nebo obory humanitní a sociálně vědní znalosti) a zejména obsahového zpracování je nízká a dle mého názoru devaluje prestiž projektu Encounter, který dal této bakalářské práci vzniknout. Nemohu posoudit průběh spolupráce kolegyně Kusové na realizaci projektu Encounter ani proces vzniku textu této bakalářské práce a ani důvody

neopracovanosti a nepromyšlenosti textu samotného. Výsledek této spolupráce, který jsem měla možnost jako oponentka číst, je ale dle mého názoru smutný (až ostudný) a ukazuje, že studentka Kusová nedokázala příležitosti zapojení do projektu Encounter (a ve výsledku ani znalosti a dovednosti získané ve studiu SHV) zhodnotit ve prospěch zpracování a sepsání kvalitní badatelské prvotiny. Práci doporučuji k obhajobě, navrhuji ale k obhajobě hodnocení na hranici známek dobře - neprospěla.

doc. PhDr. Gabriela Málková, Ph.D.

21. 9. 2023